

Zbirka medijskih objav

INŽENIRSKA ZBORNICA SLOVENIJE,
za obdobje 29. 6. 2019

Število objav: 13

Internet: 5

Tisk: 8

Spremljane teme:

Inženirska dejavnost, ...: 1

Inženirska zbornica ...: 4

Barbara Škraba Flis: 0

Gradbeni zakon: 2

Zakon o ... načrtovanju: 0

Zakon o ... arhitektih: 0

Gradbena parcela: 1

Evidenca stavbnih zemljišč: 0

Svetovni gradbeni forum 2019: 0

Gradbeništvo, graditev: 8

Internet	Naslov	Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice		
Zaporedna št. 1	Medij; Doseg	Dnevnik.si; 283.341, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 29. 6. 2019		
Stran v zbirki: 6	Avtor	Franc Maleiner		
	Teme	Inženirska zbornica Slovenije		
Povzetek	...samodejnega preizkusnega obratovanja« med večjimi poletnimi neurji? Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti Inženirske zbornice Slovenije (IZS), ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter...			

Internet	Naslov	Zakaj bo mostove pri Zidanem mostu nosila sovprežna konstrukcija		
Zaporedna št. 2	Medij; Doseg	Finance.si; 144.008, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Novice; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 12	Avtor	Vasilij Krivec		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...Zakaj bo mostove pri Zidanem mostu nosila sovprežna konstrukcija Več iz teme. Obveščaj me o novih člankih: ceste dodaj gradbeništvo dodaj Sava dodaj Viktor Markelj dodaj Ponting dodaj Čas branja: 5 min SHRANI 0 28.06.2019 10: 55 Cesta med Hrastnikom in Zidanim mostom je vsekana...			

Tisk	Naslov	Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice		
Zaporedna št. 3	Medij; Doseg	Dnevnik; 107.900, Slovenija	Stran: 15	Površina: 171 cm ²
	Rubrika, Datum	Mnenja; 29. 6. 2019		
Stran v zbirki: 13	Avtor	Franc Maleiner		
	Teme	Inženirska zbornica Slovenije		
Povzetek	...»rezultate samodejnega preizkusnega obratovanja« med večjimi poletnimi neurji? Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti Inženirske zbornice Slovenije (IZS), ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter...			

Tisk	Naslov	Malo blišča in veliko bede preživetja		
Zaporedna št. 4	Medij; Doseg	Nedelo; 99.000, Slovenija	Stran: 2	Površina: 988 cm ²
	Rubrika, Datum	Aktualno; 29. 6. 2019		
Stran v zbirki: 16	Avtor	Brane Maselj		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...zaposleni za nedoločen čas. Sem lahko štejemo vse tako imenovane espejevce, torej samostojne podjetnike, ki jim je bil ta status vsiljen najpogosteje v gradbeništvo in agencijah za posredovanje, ter vse, ki delajo na podlagi avtorskih pogodb, ki so najpogostejše v kulturi, in postanejo žrtve države, ker od njih zahteva...			

Internet	Naslov	Umetnost gradnje		
Zaporedna št. 5	Medij; Doseg	Mladina.si; 72.094, Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 18	Avtor	Bogomir Kovač		
	Teme	Inženirska dejavnost, inženirji , Inženirska zbornica Slovenije , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...za logiko svobodnega trga, prevlado kapitala in družbeno eksperimentiranje. Zakonodajni trojček na področju urejanja prostora (ZureP-2), gradbeništva (GZ) ter arhitekturne in inženirske dejavnosti (ZAID) leto po sprejemu vedno bolj buri politične duhove in lomi strokovne interese. Trojček je nastal kot postopen konsenz stroke in politike...			

Tisk	Naslov	Do 50 % nižji komunalni prispevek		
Zaporedna št. 6	Medij; Doseg	Štajerski tednik; 17.000, Slovenija	Stran: 4	Površina: 226 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 19	Avtor	Monika Horvat		
	Teme	Gradbena parcela		
Povzetek	...150 kvadratnih Število družin z otroki v občini Markovci ISSHI IEiEEIEEISBini Število družin 890 917 905 Vir: Surs metrov veliko stanovanjsko hišo na gradbeni parceli velikosti 500 kvadratnih metrov je treba plačati okoli 4.140 evrov, z letom 2020 pa okoli 2.000 evrov manj. Olajšava bo stopila v veljavo s prvim januarjem...			

Tisk	Naslov	Ples, ki ga nismo ustavili		
Zaporedna št. 7	Medij; Doseg	Dnevnik - Dnevnikov objektiv; 15.000, Slovenija	Stran: 12	Površina: 2.067 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 29. 6. 2019		
Stran v zbirki: 24	Avtor	Maks Tajnikar		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...gospodarstvu nastaja tako imenovano pregrevanje gospodarstva, da ga slovenska davčna politika celo dodatno kuri, da so rasti nekaterih sektorjev, na čelu z gradbeništvom , preprosto zdaleč previsoke (dokaz lahko najdete med mojimi članki na blogu z naslovom »pregrevanje gospodarstva«). Pa se nam je tedanja desna oblast zgolj...			

Tisk	Naslov	Upravna enota uvaja naročanje		
Zaporedna št. 8	Medij; Doseg	Gorenjski glas - Deželne novice; 12.000, Slovenija	Stran: 3	Površina: 28 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 25	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeni zakon		
Povzetek	...Upravna enota uvaja naročanje Upravna enota Radovljica obvešča, da je na Oddelku za okolje in prostor zaradi uveljavitve novega gradbenega zakona , izjemno povečano število vlog za izdajo gradbenih dovoljenj in uporabnih dovoljenj. Z namenom, da bi omogočili čim hitrejša in nemoteno reševanja zadev,...			

Internet	Naslov	Po novem izplačilo denarnega nadomestila za neizrabljen letni dopust		
Zaporedna št. 9	Medij; Doseg	Findinfo.si; , Slovenija		
	Rubrika, Datum	Ostalo; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 27	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...le s težavo omogočijo delavcem izrabo letnega dopusta. Dodatne težave jim povzroča tudi dejstvo, da določenih panožnih delavcev, (npr. v strojništvu, gradbeništvu) zaradi velikega povpraševanja primanjkuje na trgu dela. Kakšno sodno varstvo ima torej delavec, ki ni mogel izrabiti vseh odmerjenih dni dopusta? Slovenska...			

Tisk	Naslov	KLOP SPOMIN		
Zaporedna št. 10	Medij; Doseg	Eko hiša&stil; , Slovenija	Stran: 8	Površina: 888 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 1. 7. 2019		
Stran v zbirki: 29	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...klop SPOMIN, ki je avtorsko delo Maje Žalik, Tjaše Pauko, Lucije Cvejan in Sare Milič, študentk magistrskega programa arhitekture na Fakulteti za gradbeništvo , prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru (FGPA). Mentorstvo je prevzel doc. Nande Korpnik, ki je pravkar dobil prestižno nagrado Evropske unije za kulturno...			

Tisk	Naslov	Lesna masivna gradnja po sistemu "xlam"		
Zaporedna št. 11	Medij; Doseg	Eko hiša&stil; , Slovenija	Stran: 52	Površina: 992 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 1. 7. 2019		
Stran v zbirki: 31	Avtor	Unknown		
	Teme	Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...spremembe. Les kot gradbeni material se pojavlja v obliki najrazličnejših gradbenih produktov, katerih uporaba pomeni prehod iz klasičnega v trajnostno gradbeništvo . Nove tehnologije v leseni masivni gradnji vse bolj izpodrivajo klasično gradnjo iz opeke in betona na področju stanovanjskih in poslovnih objektov ter...			

Tisk	Naslov	Zakaj so za nekatere javne investicije javni natečaji obvezni?		
Zaporedna št. 12	Medij; Doseg	Hiše; , Slovenija	Stran: 63	Površina: 420 cm ²
	Rubrika, Datum	Ostalo; 28. 6. 2019		
Stran v zbirki: 32	Avtor	Jernej Prijon		
	Teme	Gradbeni zakon , Gradbeništvo, graditev		
Povzetek	...obvezujejo k maksimalno korektnemu sodelovanju z javnim naročnikom. V letu 2016 je začel veljati novi Zakon o javnem naročanju (ZJN-3), kije iz stroke o graditvi objektov (ZGO-i) prevzel določila o obvezni izvedbi javnih natečajev. V skladu s 100. členom ZJN-3 je k izvedbi javnega natečaja zavezan javni naročnik...			

Internet	Naslov	Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice		
Zaporedna št. 13	Medij; Doseg	Aktualno24.si; , Slovenija		
	Rubrika, Datum	ostalo; 29. 6. 2019		
Stran v zbirki: 34	Avtor	Franc Maleiner		
	Teme	Inženirska zbornica Slovenije		
Povzetek	...»rezultate samodejnega preizkusnega obratovanja«med večjimi poletnimi neurji? Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti Inženirske zbornice Slovenije (IZS), ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter. ..			

ODPRTA STRAN

Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice

Takoj po obširni otvoritveni proslavi ob koncu gradnje protipoplavnega zadrževalnika (s še dandanes nedelujočo avtomatsko zaporo) na Glinščici iznad Rožne doline sem v svojem prispevku z naslovom Sramota ob krstu avtomatske protipoplavne zapore na Glinščici (Dnevnik, 22. 12. 2018) žal pravilno podvomil v strokovno znanje slovenske gradbene stroke, ki očitno ne obvlada več osnov načrtovanja tovrstnih gradbenih objektov in izvedbe varnih avtomatskih protipoplavnih naprav.

29. junij 2019

29. junij 2019 0:00

Avtomatske protipoplavne naprave zahtevajo namreč energijsko napajanje iz dveh neodvisnih virov. Neposredno po odklopu ali izpadu glavnega napajanja z električno energijo (zaradi mehanskih poškodb, preobremenitev zaradi neurij, udarov strele in tako dalje) se mora običajno avtomatično vklopiti ustrezni zasilni agregat. Izpadi ali motnje delovanja pa morajo nemudoma sprožiti tudi ustrezne alarme in daljinska opozorila.

Takšna oprema je že številna desetletja »stanje tehnike«, zato je predvideno »varčevanje« na račun alternativnega ročnega spuščanja zapornice skrajno neodgovorno in nedopustno. Zaradi dodatne vgradnje nekaj promilov višja končna investicija gotovo ne more opravičiti možnih ogrožanj, posledic in ogromne škode, ki jih bo povzročalo Rožnodolčanom slabo delovanje ali celo nedelovanje take naprave.

Očitno investitor v preteklih mesecih tudi ni bil zmožen kaznovati in prisiliti izvajalcev, da bi pravilno in pravočasno dokončali napravo in jo končno predali v obratovanje. Ali investitor in

izvajalec čakata na »rezultate samodejnega preizkusnega obratovanja« med večjimi poletnimi neurji?

Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti **Inženirske zbornice Slovenije (IZS)**, ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter neustreznemu noveliranju tehnične zakonodaje, dopušča vse hitrejša razvrednotenja in s tem propad strokovnega znanja ter tako aktivno sodeluje predvsem pri uničevanju nekoč zelo uspešne slovenske gradbene stroke.

Nadalje **IZS** strahopetno molči tudi ob hudem zdravstvenem in ekološkem ogrožanju ljubljanske pitne vode pri nedopustni ter škodljivi gradnji kanalizacijskega kanala CO (od Medvod do ljubljanske centralne čistilne naprave) čez ožjo zaščitno cono, pri hudem onesnaženju Blejskega jezera zaradi nepravilne in nestrokovne izvedbe kanalizacije, pri ekoloških onesnaženjih Križne jame, Triglavskih jezer in tako dalje. »Nevarno« strokovno kritiko **IZS** raje previdno prepušča redkim neodvisnim nevladnim organizacijam (na primer Alpe Adria Green) in vedno redkejšim posameznikom s civilnim pogumom.

Franz Maleiner, univ. dipl. inž. kom., Ljubljana

Zakaj bo mostove pri Zidanem mostu nosila sovprežna konstrukcija

Čas branja: 5 min

0

28.06.2019 10:55

Cesta med Hrastnikom in Zidanim mostom je vsekana v strmo pobočje med Savo in Železnico, zato bo njena rekonstrukcija in gradnja potrebnih mostov zelo zahtevna

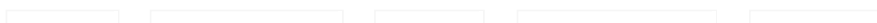

VASILIJ KRIVEC

Na gorenjski avtocesti so leta 2011 zgradili viadukt Lešnica, ki je zadnji premostitveni objekt s sovprežno konstrukcijo v Sloveniji. (Foto: Ponting)

Več iz teme:

[ceste >](#)[gradbeništvo >](#)[Sava >](#)[Viktor Markelj >](#)[Ponting >](#)[Gradis >](#)[British Petroleum >](#)[Direkcija Republike... >](#)[Fakulteta za... >](#)

V senci velikih infrastrukturnih projektov kot so gradnja drugega tira, tretje razvojne osi in tudi druge cevi karavanškega predora se pripravlja predvidoma 120 milijonov evrov vredna rekonstrukcija ceste Zidani Most - Hrastnik. Predvsem je zanimiva gradnja štirih večjih mostov, ki bodo na tem dobrih osem kilometrov dolgem odseku trikrat premostili **Savo** in enkrat Savinjo.

Za cesto in mostove zelo malo prostora

To bo izjemno zahteven projekt, kjer bodo morali cesto dobesedno vsekati v strmo pobočje nad reko in pod železniško progo. Prekladna konstrukcija dveh izmed večjih mostov preko reke Save ter več nadvozov preko obstoječe železniške proge bo sovprežna, pri čemer je tovrstna gradnja precej bolj zahtevna in dražja od mostov z betonskimi konstrukcijami, slovenska gradbena podjetja, ki trenutno delajo na slovenskih gradbiščih, prav veliko izkušenj s tovrstno gradnjo nimajo.

Viktor Markelj iz podjetja **Ponting**, kjer za to traso projektirajo 220 in 300 metrov dolga sovprežna mostova čez Savo in sovprežni nadvoz, nam je na vprašanje zakaj najdražja in za gradnjo zahtevna konstrukcija namesto bolj enostavne ter cenejše, odgovoril, da je na lokacijah veliko omejitev. Gre za geometrijo ceste, visoke vode, nizko nivoletno (omejeno višino med ravnjo cestišča in reko Savo) in velikost razponov: »Ob takih pogojih bolj enostavna gradnja ne obstaja. Z betonskimi konstrukcijami v teh pogojih in s temi zahtevami premostitev reke ni mogoče izvesti,« je povedal Markelj in pri tem dodal, da so izbrali najbolj smiselne tehnične rešitve, ki so res vsaj dvakrat dražje od običajnih betonskih viaduktov ali nadvozov.

Na odseku Zidani most – Hrastnik je največji omejitveni faktor pomanjkanje prostora v ozki dolini. Zato so križanja ceste z reko narejena pod ostrimi koti, običajno v S krivinah in drugih zelo zahtevnih geometrijah, Sava ob stoletnih pretokih preseže

globino desetih metrov. Zaradi vsega naštetega morajo biti glavni razponi premostitvenih objektov dolgi tudi do 90 metrov.

Gradnja leta 2022

Konstrukcijo sovprežnega mostu običajno sestavljajo različni materiali. V konkretnem primeru mostov na omenjeni trasi gre za jekleno škatlasto gredo ter armirano-betonsko voziščno ploščo. Na vprašanje zakaj so takšne konstrukcije dražje, v Pontingu odgovarjajo, da so jeklo, njegov razrez, varjenje, montaža in antikorozijska zaščita dražji od betona, ki je v našem okolju najcenejši gradbeni material. Tretji, 114 metrov dolg most čez Savo projektira **Gradis BP**, 131 dolg most čez Savinjo pa Promico.

Iz **Direkcije Republike Slovenije za infrastrukturo**, ki pripravlja projekt, so nam odgovorili, da se bo gradnja prve etape pričela leta 2022 in bo trajala okoli leto dni. Trenutno pripravljajo spremembe in dopolnitve državnega prostorskega načrta. Obenem pripravljajo vso potrebno dokumentacijo za pridobitev gradbenega dovoljenja in gradnjo ter odkupujejo potrebna zemljišča in objekte.

Malo referenc za tovrstno gradnjo

Asistent na katedri za mehaniko pri ljubljanski **Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo** dr. **Bojan Čas**, ki sodeluje pri reviziji projektov omenjenih mostov, si pred njihovo izvedbo, ki bo potekala sicer šele čez dobri dve leti, zastavlja veliko vprašanj. Najprej gre za reference izvajalcev. Zadnji večji most zgrajen s sovprežno prekladno konstrukcijo je bil viadukt Lešnica na gorenjski avtocesti. Leta 2011 sta ga skupaj zgradili **Pomgrad** in **Metalna Nova**. Slednje podjetje danes ne obstaja več. Gre torej za skoraj desetletje dolgo obdobje, kar pomeni, da imajo slovenska gradbena podjetja približno enako težavo kot so ga imele s predorom Karavanke. Govorimo seveda o referencah.

Bojan Čas poudari precej zaskrbljujoče stanje na področju slovenske gradbene operative. Gradbeni mrk je bil predolg, obenem pa sta **Primorje** in **SCT**, ki sta gradili takšne mostove medtem propadli. Zato bo moral naročnik v javnih razpisih

močno znižati kriterije oziroma podaljšati preteklo obdobje v katerem so bili izvedeni referenčni objekti, da bodo lahko na razpisu sodelovala slovenska podjetja. Drugače se bodo lahko na razpis prijavila le v navezi s tujimi partnerji, enako kot je bilo to pri javnem naročilu za gradnjo druge cevi karavanškega predora.

Foto: Jure Makovec

Dr. Bojan Čas, ljubljanska Fakulteta za **gradbeništvo** in geodezijo: »Tudi pri javnih naročilih bi lahko uporabili princip "design and build", po katerem bi projektanta izbralo gradbeno podjetje, ki je bilo izbrano na razpisu.«

Past prenizkih razpisnih zahtev

Vendar se po Časovem mnenju v primeru prenizko postavljenih pogojev pojavi nova težava: »Če so referenčni pogoji prenizki, se lahko na takšen razpis prijavijo podjetja, ki niso usposobljena za tako zahtevno gradnjo, do pogodbe pa lahko pridejo tudi z neprimerno nizko ponujeno ceno. V tem primeru je zelo vprašljiva kakovost in sploh verjetnost, da bo takšen projekt končan, v težavah bo končno predvsem naročnik!«

Bojan Čas pri tem še izpostavlja, da bi v sistemu javnega naročanja bilo smiselno večkrat uporabiti tako imenovan dvostopenjski javni razpis, ne le za konkreten primer gradnje mostov, da bi to morala po njegovem mnenju postati splošna praksa za bolj zahtevne infrastrukturne objekte in tudi za področje visokih gradenj. Gre za bolj kompleksen postopek javnega naročanja, pri čemer v prvem krogu naročnik izbere

primerna podjetja, ki so sposobna kakovostno izvesti zastavljen projekt. Končno odločitev, kjer se določi tudi cena, se izbere v drugem krogu.

Projektanta naj izbere in plača gradbinec

Na drugem mestu pa Čas izpostavlja da lahko za kompleksne gradbene projekte javni naročnik izpelje nekoliko drugačen postopek javnega naročila. Gre za sistem oddaje del po sistemu D&C (design and construct - sprojektiraj in gradi). Po tem sistemu investitor projekta sklene z gradbenim podjetjem pogodbo, po kateri se to podjetje zaveže, da bo objekt zgradilo, pred tem pa bo samo ali s pogodbenim partnerjem izdelalo podroben izvedbeni projekt (PZI).

Po mnenju Bojana Časa ima takšen sistem naročanja veliko prednosti. Gradbeno podjetje oziroma izbrani izvajalec od naročnika oziroma investitorja dobi le projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja ter podrobno definirano projektno nalogo. V tej dokumentaciji morajo biti zelo natančno opisani parametri kot so gabariti objekta, posegi v prostor, pri mostovih so na tej stopnji definirani tudi dolžina, razponi in podobno. Na podlagi teh parametrov naročnik pripravi javni razpis in izbere izvajalca.

Ko izvajalec, ki je bil izbran na razpisu podpiše pogodbo, sam izbere projektanta, ki mu izdelava podroben projekt oziroma PZI prilagojen izvajalčevi tehnologiji gradnje, seveda ob upoštevanju vseh pogojev javnega razpisa. »Uporaba tovrstnega postopka javnega naročanja pri nas ni bila v preteklosti nič nenavadnega, konec koncev se je na ta način zgradil tudi viadukt Črni Kal,« je izpostavil Bojan Čas.

Bolj enostavna komunikacija

Bojan Čas izpostavlja še eno prednost **D&B** sistema naročanja gradbenih investicij. Ta je vezana na organizacijo dela, bolj rečeno reševanja problemov in nejasnosti, ki pri gradnji nastopijo zaradi morebitnih razlik med izdelano projektno rešitvijo in dejanskim stanjem na gradbišču. V proces naročanja in gradnje je vključenih več subjektov. Naštejmo le glavne in sicer naročnika, z njim povezanega nadzornika, projektanta in izvajalca. Če pride do zapleta povezanega s projektom na papirju in izvedbo pri gradnji, lahko sledi več scenarijev.

Prvi scenarij. Predpostavimo, da je projektanta za PZI izbral naročnik oziroma investitor. Gradbeno podjetje zadevo rešuje prek nadzornika, ta pa vodi komunikacijo med podjetjem in projektantom, v primeru upravičenih zahtevkov, bolj poznanih kot aneksov, se v to komunikacijo vključi tudi investitor. Reševanje težav je v teh primerih daljše in precej bolj zapleteno kot v drugem primeru.

Drugi scenarij. Predpostavimo, da je izvajalec poskrbel za projektiranje. S tem je prevzel tudi odgovornost za ta del izvedbe investicije. V primeru zapletov oziroma nejasnosti gradbeno podjetje neposredno komunicira s projektantom. V tej komunikaciji sta udeležena le dva partnerja, s čimer se nejasnosti oziroma zapleti rešujejo precej bolj enostavno.

Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice

Takoj po obširni otvoritveni proslavi ob koncu gradnje protipoplavnega zadrževalnika (s še dandanes nedelujočo avtomatsko zaporo) na Glinščici iznad Rožne doline sem v svojem prispevku z naslovom Sramota ob krstu avtomatske protipoplavne zapore na Glinščici (Dnevnik, 22. 12. 2018) žal pravilno podvomil v strokovno znanje slovenske gradbene stroke, ki očitno ne obvlada več osnov načrtovanja tovrstnih gradbenih objektov in izvedbe varnih avtomatskih protipoplavnih naprav.

Avtomatske protipoplavne naprave zahtevajo namreč energijsko napajanje iz dveh neodvisnih virov. Neposredno po odklopu ali izpadu glavnega napajanja z električno energijo (zaradi mehanskih poškodb, preobremenitev zaradi neurij, udarov strele in tako dalje) se mora običajno avtomatično vklopiti ustrezeni zasilni agregat. Izpadi ali motnje delovanja pa morajo nemudoma sprožiti tudi ustrezne alarme in daljinska opozorila.

Takšna oprema je že številna desetletja »stanje tehnike«, zato je predvideno »varčevanje« na račun alternativnega ročnega spuščanja zapornice skrajno neodgovorno in nedopustno. Zaradi dodatne vgradnje nekaj promilov višja končna investicija gotovo ne more opravičiti možnih ogrožanj, posledic in ogromne škode, ki jih bo povzročalo Rožnodolčanom slabo delovanje ali celo nedelovanje take naprave.

Očitno investitor v preteklih mesecih tudi ni bil zmožen kaznovati in pri-

siliti izvajalcev, da bi pravilno in pravočasno dokončali napravo in jo končno predali v obratovanje. Ali investitor in izvajalec čakata na »rezultate samodejnega preizkusnega obratovanja« med večjimi poletnimi neurji?

Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti Inženirske zbornice Slovenije (IZS), ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter neustreznemu noveliranju tehnične zakonodaje, dopušča vse hitrejšo razvrednotenje in s tem propad strokovnega znanja ter tako aktivno sodeluje predvsem pri uničevanju nekoč zelo uspešne slovenske gradbene stroke.

Nadalje IZS strahopetno molči tudi ob hudem zdravstvenem in ekološkem ogrožanju ljubljanske pitne vode pri nedopustni ter škodljivi gradnji kanalizacijskega kanala CO (od Medvod do ljubljanske centralne čistilne naprave) čez ožjo zaščitno cono, pri hudem onesnaženju Blejskega jezera zaradi nepravilne in nestrokovne izvedbe kanalizacije, pri ekoloških onesnaženjih Križne jame, Triglavskih jezer in tako dalje. »Nevarno« strokovno kritiko IZS raje previdno prepušča redkim neodvisnim nevladnim organizacijam (na primer Alpe Adria Green) in vedno redkejšim posameznikom s civilnim pogumom.

FRANC MALEINER
univ. dipl. inž. kom., Ljubljana

SVOBODNJAŠTVO KOT OBLIKA PREKARNEGA DELA

Malo blišča in veliko bede preživetja

»Nihče nas ni naučil, kako bi se morali prodajati. Ve se le, da morajo svobodnjaki delati najmanj dvakrat toliko, kot je normalno za zaposlene igralce,« pravi igralka Lara Jankovič. Tudi ona je ena izmed tisočev, ki živijo v sferi kulture pod nenehnim pritiskom statusa svobodnega ustvarjalca. A svobodnjaki, umetniki in kulturniki, ki imajo status samozaposlenega ali še tega ne, so le odstotek ali dva od več kot tristo tisoč naših prekarnih delavcev, ki tudi v svetu postajajo najštevilčnejši del sodobnega delavstva.

Brane Maselj

Prekarci so, na kratko rečeno, ljudje, ki v delovnih razmerjih, v katera vstopajo, nimajo enake varnosti, kot jo imajo tisti, ki so zaposleni za nedoločen čas. Sem lahko štejemo vse tako imenovane espejevece, torej samostojne podjetnike, ki jim je bil ta status vsiljen najpogosteje v **gradbeništvu** in agencijah za posredovanje, ter vse, ki delajo na podlagi avtorskih pogodb, ki so najpogostejše v kulturi, in postanejo žrtve države, ker od njih zahteva toliko prispevkov, da so nenehno na robu preživetja, pravi sociolog Črt Poglajen, vodja Inštituta za študije prekariata. Po njegovem mnenju je oblika prekarnosti tudi delo za določen čas, ki je denimo v turizmu pogosto sklenjeno le za nekaj mesecev do največ pol leta, prav tako lahko kot prekarce obravnavamo vse, ki so na skrajšanem delovnem času, delati pa morajo dvakrat več ...

Še bolj stresno kot brezposelnost

Oblik dela, ki jih lahko štejemo kot prekarnost, je še več in v tem širokem smislu besede je v Sloveniji po podatkih statističnega urada več kot 320 tisoč ljudi oziroma kar 35 odstotkov delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega prekarno. To pomeni, da je vsak tretji dela zmožen prebivalec Slovenije negotov glede svoje prihodnosti in da ima nenehne skrbi in bojzani glede

svoje sedanjosti. Kako bo to vplivalo na našo družbo kot celoto, še ni mogoče predvideti, gotovo pa je, da je možnost za razvoj bolezni – psihičnih in psihosomatskih – pri prekarcih zelo velika in, zanimivo, kakor ugotavljajo avtorji zbornika *Skozi oči prekariata*, celo večja kot pri dolgotrajno brezposelnih.

Vse to velja tudi za veliko večino umetnikov in ustvarjalcev v svobodnih poklicih, ugotavlja avtor zbornika Črt Poglajen, ki meni, da svobodnjaštva in prekarstva, kljub teoretičnemu razlikovanju pojmov, v praksi ne moremo ločevati. Prepričanje, da naj bi svobodnjake njihovo znanje in veščine varovali pred pritiski in pomanjkanjem, kakršnih so deležni prekarci, se izkaže za zmotno tudi pri prebiranju pravkar izšle knjige novinark Andreje Comino *Svoboda, breme ali privilegij*.

Novinarka se je za pisanje knjige odločila, ker je tudi sama že dve desetletji svobodnjakinja in problem tega nevhvaležnega statusa pozna tako iz lastne izkušnje kot iz mnogih pogovorov z medij-sko znanimi ljudmi. Številni zrcalu medijev nastavljajo svojo bleščečo plat, uspehe, sanjska doživetja in vse to tudi sami objavljajo na družbenih omrežjih, medtem ko ostaja v senci tista temnejša plat njihove kariere, ko se znajdejo v stiski za preživetje.

»Večinoma se niso sami odločili za svobodnjaški status, ampak so bili vanj prisiljeni. Veliko znanih

obrazov je svobodnjakov, njihove kariere pa so na prvi pogled videti sanjsko,« pravi Andreja Comino, ki pa jo je zanimalo, kako ti ljudje živijo v resnici. Pravi, da je svojim sogovornikom zelo hvaležna za iskrenost, poštenost in realnost. »Presenetili so me, saj si nikoli ne bi mislila, da so, medtem ko smo jih mi videli v soju bleščečih žarometov, doživljali hude drame in osebne stiske, ko niso vedeli, kako se bodo prebili do naslednjega projekta, kako bodo plačali položnice, najemnine, prispevke, izšolali otroke ... V knjigi sem želela pokazati realno sliko svobodnjaštva, podati nasvete in rešitve, kako živeti in preživeti kot svobodnjak.«

Bo koalicija držala obljubo?

Za to, kako lahko preživijo samozaposleni v kulturi in drugi iz kulturno-umetniških dejavnosti, se zanima tudi društvo Asociacija, ki združuje neodvisne in nevladne akterje s tega področja. Sredi junija so javnosti predstavili štiri dopise, ki so jih že naslovili na ministrstvo za kulturo glede rebalansa proračuna za letošnje leto in snovanja proračuna za prihodnje leto. Ni namreč jasno, kako so se sredstva razdeljevala in zakaj so bila nekatera področja izpuščena. Zanima jih tudi, ali bo vlada, kakor narekuje zaveza iz koalicijske pogodbe, zagotovila podvojitev proračunskih sredstev do leta 2020 za samozaposlene v kulturi. Glede na to, da se proračun za leto 2020 že določa, je nujno, da se k uresničevanju te zaveze čim prej pristopi, pravi predsednica Asociacije Inga Remeta.

Za nevladne organizacije bi to pomenilo dodatnih približno sedem milijonov evrov, skupno 14, in za samozaposlene v kulturi še od pet do deset milijonov evrov. V razvid samozaposlenih pri mi-

nistrstvu za kulturo je bilo letos aprila vpisanih 3020 samozaposlenih, od teh jih ima pravico do plačanih prispevkov 2207. S tem denarjem bi končno lahko omogočili razpon plačanih prispevkov za pokojninsko in zdravstveno varstvo upravičenih tudi glede na njihovo starost. Zdaj so vsi upravičeni do enakih prispevkov, tako tisti, ki imajo okrog 30 let, kot oni, ki so pri 60, to je malenkost več kot 20 evrov na delovni dan. Če bo vlada držala besedo in zagotovila dodatna sredstva, potem bi lahko starejšim plačevali ustrezno večje prispevke in jim tako zagotovili večjo varnost, še posebno v primeru, ko zbolijo. Asociacija je večkrat predlagala, da bi moralo biti to nadomestilo vsaj 35 evrov na delovni dan, kar bi v 20 delovnih dneh na mesec zneslo 700 evrov.

Država samozaposlene v kulturi zdaj obravnava enako kot samostojne podjetnike in v tem smislu so »kulturniki« povsem izenačeni s prekarnimi delavci. To, na kratko, pomeni, da dobijo bolniško in nadomestilo za odsotnost z dela šele po 30. dnevu bolezni, da nimajo dopusta, nimajo priznanih stroškov prevoza in malice, da bodo ne nazadnje tudi po polnih 40 letih delovne dobe prejeli minimalno starostno pokojnino.

Prav strah pred boleznijo in zavedanje o mizernosti pokojnine po polni delovni dobi sta za večino svobodnjakov največja problema poklicev, ki jih opravljajo z veliko predanosti in ljubezni.

O tem govorijo tudi zgodbe, ki jih je Andreja Comino zbrala v svoji knjigi. Sama pravi: »Svobodnjaki smo najbolj zdravi ljudje, pravijo čisto resno naši zdravniki, saj k njim nikoli ne prihajamo po prošnje in potrdila za bolniško odsotnost. Hudič pa je, če zbolimo resneje – takrat ne moremo delati in ostanemo brez dohodkov. Porodniško nadomestilo? Seveda. Ker si plačujemo minimalne prispevke za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, so porodniške, če se že odločimo za otroka, minimalne.«

Vržeš jih v vodo in plavajo

Avtorica je sogovornike povprašala tudi o tem, kako vidijo rešitev problema s statusom poklicev, ki jih sicer tako radi opravljajo. Ugotovila je, da velika večina vidi rešitev predvsem v tem, da (po)skrbijo za svoje zdravje in zaupajo v svoje moči. A prav tu je tudi kleč; pokazalo se je, da so svobodnjaki med seboj premalo povezani, premalo sodelujejo in si izmenjujejo izkušnje, nasvete, kar je po mnenju avtorice najbolj problematičen del svobodnjaštva.

Na to dimenzijo, a s širšega družbenega vidika, opozarja tudi Črt Poglajen: »Sindikati bi se morali proti nadaljnji prekarizaciji boriti z enako zavzetostjo, kot se borijo proti izkoriščanju rednih delovnih razmerij, saj z njeno rastjo dejansko izgubljajo svojo moč.«

Kljub vsemu omenjenemu ima avtorica svoje delo rada, saj ima

svobodnjaštvo tudi dobre plati, na prvem mestu to, da si lahko, čeprav veliko dela, razporeja delovni čas. Zelo podobno o temnih in svetlih plateg svobodnjaštva razmišljajo tudi njeni sogovorniki in sogovornice v knjigi. Uvodoma omenjena igralka Lara Jankovič pravi: »Nikoli ne veš, ali bo zazvonil telefon in te bodo angažirali. Si pa sam kreiraš svoje življenje in urnike. Naučila sem se prilagajati situaciji, ni se mi težko odrekat, vedno se izmažem. Ni me več toliko strah, ko pride zatišje.«

»Takšni smo pač svobodnjaki oziroma samozaposleni. Vržeš nas v vodo in plavamo v vseh rekah, jezerih, oceanih, brzicah, gejzirjih in celo v podvodnih rovih,« pravi novinarka Hermina Kovačič, zelo podobno pa razmišlja tudi plesalka Jagoda Batagelj: »Ljudje so prav zaradi pritiska preživetja ustvarjalnejši. Prisiljeni so narediti nekaj več. Verjetno je to gonilna sila vseh umetnikov.«

Prekarci so ljudje, ki v delovnih razmerjih nimajo enake varnosti kot zaposleni za nedoločen čas. Ljudje so prav zaradi pritiska preživetja ustvarjalnejši.

SVOBODA, BREME ALI PRIVILEGIJ?

Svoje izkušnje s svobodnjaštvom so v knjigi, ki se ukvarja s tem, kako v resnici živijo in preživijo znani Slovenci, poleg avtorice Andreje Comino izpovedali Saša Einsiedler, Jasna Kuljaj, Bojan Rojko, Lara Jankovič, Petra Arula, Manca Maselj, Jagoda Batagelj, Vinci Vogue Anžlovar, Ivana Djilas, Hermina Kovačič, Vito Tofaj in Andreja Čemernik.

35

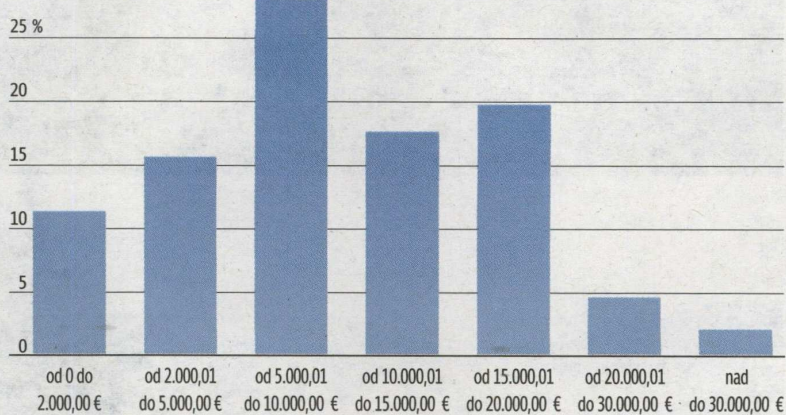
odstotkov delovno aktivnega prebivalstva je prekarjih delavcev

3020

samozaposlenih je bilo aprila vpisanih v razvid ministrstva za kulturo

Bruto letni dohodek iz opravljanja dejavnosti samozaposleni na področju kulturno-umetniške dejavnosti

neDELO Vir: Nacionalni svet za kulturo, lastni izračuni na osnovi rezultatov spletnega vprašalnika, 2017 (v Analiza o položaju samozaposlenih v kulturi)

DR. BOGOMIR KOVAČ

21. 6. 2019 | MLADINA
25 | EKONOMIJA

Umetnost gradnje

Arhitektura transformira realnost, zato danes slovensko identiteto navzven določa Plečnik in ne Prešeren. Tu ni prostora za logiko svobodnega trga, prevlado kapitala in družbeno eksperimentiranje.

Zakonodajni trojček na področju urejanja prostora (ZureP-2), **gradbeništva** (GZ) ter arhitekturne in **inženirske dejavnosti** (ZAID) leto po sprejemu vedno bolj buri politične duhove in lomi strokovne interese. Trojček je nastal kot postopen konsenz stroke in politike glede drugačnega urejanja prostora in kakovosti gradenj. V ospredje postavlja evropska načela trajnosti in družbene odgovornosti. Ponuja odgovore na tri vprašanja. Kaj je pri urejanju prostora javni interes, kdo zanj nosi poklicno odgovornost, kako učinkovito izvajati in nadzirati gradnjo. Zalomilo se je spodaj, v sporu kompetenc različnih strok, v premalo jasni regulaciji in kakopak večnem spopadu za denar. Arhitekturno načrtovanje in projektiranje sta eno, gradbeno izvajanje in nadzor nekaj drugega. Toda namesto sodelovanja strok smo znova končali v njihovi cepitvi.

Slovenija je ena redkih držav v EU, ki ima sistematične težave z razumevanjem celovite prostorske, arhitekturne in krajinske politike. EU je pred domala dvajsetimi leti (2001) sprejela resolucijo o arhitekturni kakovosti v urbanem in ruralnem okolju, kasneje je to dopolnila z usmeritvami trajnostnega razvoja in regulacijo arhitekturne dejavnosti. Temeljni cilj teh prizadevanj je braniti javni interes pri urejanju prostora. Kultura prostora je namreč kultura bivanja, ki je temelj doseganja želene blaginje ljudi. Sredstvo za doseganje teh ciljev in politik pa je arhitekturna dejavnost. Njej je EU podelila mandat zaščite javnega interesa glede urejanja prostora. Zato velja tudi v neoliberalnem svetu za regulirano dejavnost posebnega pomena. V sebi namreč združuje tako umetniško kot funkcionalno plat, pokriva kulturne in fizične sestavine, estetske in uporabne vsebine. Hierarhija strok in odgovornosti je tu del sistema. Pomeni branik pred kakofonijo različnih uzurpacij in kaosom navzkrižja zasebnih interesov.

Slovenske zadrege z urejanjem prostora so stare desetletja, predstavljajo ogledalo zmedenih državnih tvorb v 20. stoletju. Zato je stara avstrijska ureditev še vedno dediščina za prihodnost, evropske smernice pa kažipot za zelene spremembe. Leta 2016 sta obe zbornici, arhitekturna (ZAPS) in inženirska (**IZS**), izdali skupen dokument Kultura prostora in **graditve** zdaj. V njem najdemo popis prostorskih, arhitekturnih in gradbenih anomalij, dokaze za sistematično politično podcenjevanje pomembnosti urejanja prostora. Velik del krivde za takšno stanje nosi slaba zakonodaja. Od tod namera, da s celovitim pristopom povežemo vse relevantne zakonske rešitve na področju urejanja prostora, **graditve** objektov in odgovornosti za projektiranje ter izvajanje. Ureditev predpisov pa zahteva troje, bolj usposobljeno državno upravo, odpravo vseh dvoumnosti in arbitriranj v postopkih, predvsem pa konec slepomišenj stroke. Preprosto, deležniki bodo učinkoviteje sodelovali, odločali in delovali, ko bodo odpravili lastne slabe prakse.

Toda prav njihov oportunizem je pripeljal do sedanjih zapletov. Ni se zataknilo pri pomembnih funkcionalnih in procesno tehničnih rečeh, ni sporen ZureP ali ZG, temveč ZAID, ki pokriva

področje pooblaščenih arhitektov in inženirjev. Dober dokaz, da odgovorne ljudi na tem področju zanima najprej njihov položaj in šele potem izboljšanje razmer. Seveda, reči so jasne, razen pri nas. Evropska direktiva o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij spoštuje tri načela, neodvisnost, strokovnost in odgovornost. Izobraževalna širina, arhitekturno poslanstvo in dodeljena poklicna klasifikacija arhitekta postavlja na čelo kompetenčnosti strok. To preprosto pomeni, da v okviru obstoječe zakonodaje postane vodja projekta pooblaščen arhitekt ali inženir stroke, ki lahko pri načrtovanju in izvedbi prevladuje. Kavelj 22 tiči prav na tej točki.

V preteklosti so projekte stavb in ureditev okolja vodili arhitekti, nizke gradnje bolj gradbeni inženirji, pod izrazito tehnološke objekte so se podpisovali tudi strojni in elektroinženirji. Arbitrnost, kdo je odgovoren za kaj, kako in zakaj, so reševali po logiki strok in bolj izkustveno. Nova rešitev je prinesla tri spremembe. Prva zadeva regulirane poklice in njihovo odgovornost, ko pristojni organ odloča, kdo je upravičen do statusa prevladujoče stroke. Druga je opravila z manipulacijami podjetij, ki so prevzemala arhitekturna naročila, pa niso imela lastnega strokovnega kadra in zato tudi ne jasne odgovornosti. Danes je lahko vodja projekta zgolj nekdo, ki je zaposlen pri projektantu. In na koncu je pomembna tudi izobraževalna plat, razdružitev FAGG pred mnogimi leti in kasnejši bolonjski gozd študijskih smeri je zapečatil usodo gradbenih inženirjev. Arhitekturno projektiranje je tako v domeni arhitekturne in ne gradbene fakultete. Sklep je na dlani. Ključ je regulacija poklicne odgovornosti, zato pri projektiranju stavb prevladujejo arhitekti.

Urejanje prostora in gradbena dejavnost sta vedno iskanje odgovorov na pogoje, ki jih postavljajo drugi. To je vedno proces pogajanj, iskanje rešitev je znotraj pravil lažje, čeprav recepture izumljamo vsakič na novo. Danes ogorčeni gradbeni inženirji želijo zapustiti **IZS**, ker bi še vedno radi mešetarili z neusposobljenimi podjetji, podobno kot arhitekti mižijo pred čudaškimi zaposlitvami, od samostojnih podjetnikov do kulturnih delavcev, arhitekturnih podjetij, kjer cveti delo na črno.

Arhitektura transformira realnost, v tem sta njena veličastna moč in vpliv. Zato danes slovensko identiteto navzven določa Plečnik in ne Prešeren. Tu tudi ni prostora za logiko svobodnega trga, prevlado kapitala in družbeno eksperimentiranje. Antični arhitekt in gradbeni inženir Vitruvij je arhitekturo razumel kot umetnost gradnje, za Goetheja je bila arhitektura nekakšna zaledenela glasba. Zdaj vsaj vemo, zakaj v deželi večglasnega ljudskega petja vsi tako radi »fušajo«.

Markovci • Pomoč mladim pri stanovanjskih problemih

Do 50 % nižji komunalni prispevek

Občina Markovci bo z letom 2020 mladim in mladim družinam pomagala reševati prvi stanovanjski problem. S subvencijo komunalnega prispevka jim bodo namreč to dajatev zmanjšali tudi za polovico oz. do največ 2.000 evrov.

Občinski svetniki so se s predlogom znižanja komunalnega prispevka soglasno strinjali. Mladim, ki so sami in niso stari več kot 35 let, bo občina priznala 40-odstotno subvencijo od odmerjenega prispevka, vendar največ do 2.000 evrov. Mladim družinam, v kateri nobeden od staršev ne presega starostne meje (35 let) ne glede na starost otrok ter družinam z otrokom do največ dveh let, ne glede na starost staršev, pa bo subvencionirala polovico prispevka, vendar prav tako največ do 2.000 evrov. Do subvencioniranega plačila bodo upravičeni občani, ki prvič rešujejo stanovanjsko vprašanje

Foto: M24

S subvencijo komunalnega prispevka bodo to dajatev zmanjšali za 40 % za mlade in za polovico za mlade družine, vendar največ do 2.000 evrov.

Število družin z otroki v občini Markovci

Leto	2011	2015	2018
Število družin	890	917	905

Vir: Surs

metrov veliko stanovanjsko hišo na **gradbeni parceli** velikosti 500 kvadratnih metrov je treba plačati okoli 4.140 evrov, z letom 2020 pa okoli 2.000 evrov manj.

Olajšava bo stopila v veljavo s prvim januarjem 2020. Po besedah direktorice Marinke Bezjak Kolenko sicer opažajo, da se vse več mladitih odloča za gradnjo.

Monika Horvat

Za 20 % višje plačilo za vodo

Svetniki so na zadnji seji med drugim potrdili višje cene oskrbe s pitno vodo. Tako kot v vseh drugih občinah se omrežnina (za DN 20) s 4,3 povečuje na 5,89 evra (z DDV), vodarina pa z 0,78 na 0,87 evra za m³ porabljene vode (z DDV). Povprečni znesek na položnici bo tako višji za okoli 20 %.

bodisi z gradnjo novega stanovanjskega objekta bodisi z rekonstrukcijo obstoječega. Kot je povedal predsednik odbora za javne finance Daniel Korošec, bodo s tem mladim in mladim družinam omogočili in olajšali gradnjo ali obnovo hiše, kar zagotovo pomeni izdatno pomoč. Primer: za 150 kvadratnih

Fotografija: Bojan Velikonja/dokumentacija Dnevnika

Maks Tajnikar

E

ekonomika in tudi ekonomija sta sestavljeni iz številnih zgodb. Tudi pri slovenski tako imenovani bančni luknji gre za nabor različnih ekonomskih zgodb. Naj takoj napišem opozorilo, da celotna zgodba o bančni luknji ni kriminalna, da je zelo običajna ekonomska zgodba. Policisti in pravniki bodo hoteli videti podrobnosti, a na ta način ni mogoče videti niti resnice niti krivde, le politikov v njej ne boste videli.

1. dejanje: Čas razvrata in pregrevanja gospodarstva

Najprej, korenine – ne pa vzroki in povodi – za bančno luknjo so nastale v obdobju od leta 2004 do vključno leta 2008. Tam najdemo tri korenine te luknje. Prvič, izredno hitra rast slovenskega gospodarstva, ki je temeljila na zadolževanju podjetij in države – manj pa prebivalstva – prek slovenskih bank v tujini. Rast BDP je bila v letu 2007 rekordnih 6,9 odstotka, zasebniki (v glavnem podjetja) pa so povečali zunanji dolg s 5,8 milijarde evrov v letu 2000 na 34,2 milijarde evrov v letu 2008. Drugič, veliki javnofinančni odhodki, ki jih je po eni strani omogočila gospodarska rast, po drugi strani pa zadolževanje države v tujini. Garantirani državni dolg do tujine je z 2,9 milijarde evrov v letu 2000 narasel na 10,2 milijarde v letu 2008. Tretjič, menedžerski prevzemi, ki so temeljili na zadolževanju

menedžerjev pri slovenskih bankah in bili zavarovani s premoženjem podjetij, ki so jih prevzemali. Točnih ocen o tem zadolževanju ni, a ni bilo prav veliko (nekateri menijo, da le okoli dobre milijarde evrov). Slovensko gospodarstvo je bilo torej leta 2008 zelo zadolženo: najbolj podjetja, potem država in najmanj gospodinjstva. Zadolženo je bilo v tujini: skupen bruto zunanji dolg je z 9,5 milijarde evrov v letu 2000 narasel na 40,3 milijarde evrov v letu 2008 (podrobnejšo razlago je mogoče najti v članku iz rubrike Gospodarska gibanja pod naslovom »austerity measures« v maks tajnikar blog).

Zakaj se je to zgodilo? Pravi izvor je bil v ZDA. Slavni FED je dovolil, da se je izoblikovala tako imenovana endogena denarna politika. To pomeni, da obsega kreditov niso krojile centralne in poslovne banke po klasičnih načelih, pač pa vsi, ki so lahko dajali kredite. Celo lastniki kreditnih kartic. Kredit pa je denar. Denarni in finančni trgi so postali preplavljeni z ogromnimi količinami denarja, ki so ga »tiskali« kar vsi počez in ponujali državam, podjetjem, gospodinjstvom in bankam. Tudi bančni direktorji so za banke, ki so jih vodili, najemali kredite, saj ne bi ravnali poslovno in maksimirali profitov, če ne bi najemali kreditov.

Nič kriminalnega ni bilo v tem, le sledenje profitom za hitro rast bančne dejavnosti. Noben bančni direktor ni bil sposoben zaustaviti norije, četudi se je zavedal makroeko-

nomskih posledic. To velja tudi za naše bančne direktorje. Tudi politiki v svetu niso reagirali. To velja tudi za naše politike. Nasprotno, pred volilci so se hvalili z gospodarsko rastjo in tudi sami zadolževali državne proračune za financiranje državne potrošnje. Direktorji podjetij pa so najemali kredite za podjetja, saj so jim jih z bank hodili ponujati v podjetja. Tudi oni ne bi bili poslovni, tudi oni ne bi maksimirali profitov, če bi se jih branili. Kredite so najemala tudi gospodinjstva, saj so jih banke tudi njim vsiljevale. V ZDA so jih najemala za hiše, čeprav so tiho vedela, da njihovi dohodki na omogočajo odplačila teh kreditov. Naša gospodinjstva so bila bolj previdna.

Skratka, niti gospodarji v gospodinjstvih, niti menedžerji v podjetjih, niti menedžerji v bankah, niti finančni ministri v državah ne bi bili racionalni in bi morali zatajiti svoja poslanstva, zelo verjetno pa bi izgubili tudi službe, če ne bi izkoriščali nastalih razmer. Obrestne mere pri tem sploh niso bile pomembne. Za poznavalce kriterija solventnosti: gospodarska rast je namreč bistveno presegala obrestne mere. Zato še zdaleč nihče od navedenih ni kriminallec, čeprav je svet z njihovimi odločitvami drvel v eno svojih največjih kriz moderne dobe. Vsak zase je ravnal racionalno, vsi skupaj pa smo drveli v katastrofo. A v času zabave ni krivcev, te iščemo, ko imamo po razvratu mačka.

Ni nepomembno, da je tedaj v fakultetnih klopih in med najboljšimi ekonomisti v svetu ter pri nas veljala tako imenovana nova klasična ekonomska teorija. Po njej smo ljudje tako racionalni, da naša individualna ravnanja prej ko slej vzpostavijo tržna ravnotežja. A jih niso. Ta opazka glede ekonomske teorije je pomembna tudi za razumevanje ravnanj centralnih bank, saj so tam sedeli sami novoklasični doktorji. Ameriški FED je bil popolnoma nemočen, potem ko sam ni preprečil kreditnega razvratu v ZDA. Evropske centralne banke so v glavnem v sili pokrivalo tisto, kar se je dogajalo v gospodarstvu. Slovenska centralna banka pa je prav na začetku te veselice, to je v letu 2004, z vzpostavitvijo fiksnega razmerja med evrom in tolarjem izgubila dernarno politiko.

Na denarnem področju smo tedaj začeli plezati zgolj evropski ples. Lahko bi reagirala slovenska davčna politika, ki jo je seveda še vedno vodila tedanja slovenska vlada. A ni, saj je preveč uživala v hitri gospodarski rasti. Prav nasprotno: z investicijami in zadolževanjem v tujini je celo pospeševala in pregrevala gospodarsko rast. Tedanji finančni minister je bil celo pohvaljen, saj je hitra

rast denarnega BDP omogočala tudi hitro rast državnih prihodkov in zmanjševanje deficita državnega proračuna.

Nekateri (pravzaprav se spomnim zgolj Frančka Drenovca in sebe) smo tedaj opozarjali, da v slovenskem gospodarstvu nastaja tako imenovano pregrevanje gospodarstva, da ga slovenska davčna politika celo dodatno kuri, da so rasti nekaterih sektorjev, na čelu z gradbeništvom, preprosto zdaleč previsoke (dokaz lahko najdete med mojimi članki na blogu z naslovom »pregrevanje gospodarstva«). Pa se nam je tedanja desna oblast zgolj posmehovala, nekateri moji profesionalni kolegi pa so pisali o nas v stilu »ne vemo, kaj Tajnikar govori«.

Besedo v tem dejanju v zgodbi si zaslužijo tudi menedžerji, ki so šli v odkupe podjetij. Menedžerski odkupi v prvih letih novega tisočletja niso bili možni, saj menedžerji niso mogli najeti kreditov. Tedaj so se še dajali po načelih, o katerih sem se učil kot študent, sami pa niso imeli sredstev za odkupe. Toda ko se je kreditni boom razlil po naši deželi, je nastopil čas za menedžerske odkupe. Podjetje je bilo nenadoma mogoče odkupiti celo s pomočjo kratkoročnih kreditov in brez poroštev, le na pravem mestu ste morali biti. Banke so jim dajale take kredite, če so jih le hoteli, menedžerji pa so jih hoteli tudi zaradi strahu pred desno oblastjo, ki je nakazovala željo, da jih zamenja s svojimi, ki so še lažje prišli do kreditov. Tako se je začelo nekaj velikih menedžerskih odkupov, ki smo jih vsi videli, in stotine manjših, za katere ljudje še danes ne vedo. V bistvu so vsi deležniki teh menedžerskih odkupov v tistem času ravnali racionalno in čisto nič kriminalno. Sumljivi so zgolj državni organi in ljudje v njih, ki so podjetja menedžerjem prodajali. A ne smemo pozabiti, da so uradna politika in tudi državljani nasploh tedaj menili, da je bolje podjetja prodati domačim menedžerjem kot tujim investitorjem. Državne lastnine za prodajo pa je bilo še na pretek.

2. dejanje: Udarec mačka (po zabavi)

Nekega jutra v letu 2008 pa se je ameriško gospodarstvo prebudilo s trezno glavo in ugotovilo, da ameriška gospodinjstva niso sposobna odplačevati kreditov, saj so obrestne mere z inflacijo narasle, banke in najrazličnejše finančne institucije niso dobile vrnjene glavnice in plačanih obresti, in ko se je to preneslo na velike bančne igralce na Wall Streetu, se je seme krize razširilo po vsem svetu. Še posebej v Evropo. Banke so povsod zahtevale vračanje kreditov in prenehale dajati nove. Obrestne mere so podivjale.

Slovenija je hkrati živela svoje lastno pregrevanje, ki je nastalo zato, ker ga ni preprečila vladna davčna politika po vstopu Slovenije v območje evra. Kot sem omenil, ga je s svojo potrošnjo in zadolževanjem celo pospeševala. Zato se je kriza iz sveta v Sloveniji še posebej lepo prišla in razbohotila.

V državo je prišla po dveh poteh. Prva je vodila prek bank. Tuje banke in investitorji so od slovenskih bank zahtevali denar, te pa so ga morale dobiti predvsem od podjetij, saj ga državi in gospodinjstvu pred tem slovenske banke niso posojale. Novih kreditov za podjetja ni bilo več niti za okus. Samo v letu 2009 se je zadolženost zasebnega sektorja zmanjšala za 3,8 milijarde evrov. Toda svetovna kriza je prišla do slovenskih podjetij še po drugi poti. V letu 2009 je povpraševanje po njihovem blagu pri vseh naših tujih trgovinskih partnerjih radikalno padlo. Po tej poti so slovenska podjetja izgubila 4,4 milijarde evrov učinkovitega povpraševanja.

Ob padcu izvoza podjetja definitivno niso imela sredstev za vračanje kreditov, tudi tistih, ki so omogočali menedžerske prevzeme. V enem letu so se zato tudi investicije znižale za skoraj 4 milijarde evrov, kar seveda ne kaže samo na nesposobnost podjetij, da investirajo ob vračanju kreditov, pač pa tudi na padec še enega elementa učinkovitega povpraševanja – investicij. Padca izvoza in investicij sta učinkovito povpraševanje v enem letu zmanjšala za 8,4 milijarde evrov. V šolskih grafikonih in praksi to pomeni strahotno velik propad delovnih mest, proizvodenj in podjetij.

Radikalna kriza izvoza je sicer trajala zgolj dobro leto. Že leta 2010 se je izvoz povečal za 2,6 milijarde evrov, podobna je bila rast izvoza tudi v letu 2011. Slovenska podjetja v bistvu na trgih niso bila več v veliki krizi. Rast slovenskega BDP je bila v letih 2010 in 2011 celo pozitivna, a v deželi se je ustvarilo prepričanje, da je država pred bankrotom. Zanimivo je, da so to prepričanje ustvarjali kar domači politiki. Tiste iz opozicije je bilo še mogoče razumeti, a tudi politiki na oblasti so kmalu govorili isto. Zagotovo je slovenska politika zaslutila najboljšo priložnost, da se reši na novo nastajajočih lastnikov – menedžerjev in milijonarjev, ki bi lahko resno spremenili podobo slovenske družbe in politike. Tudi sam sem tedaj pisal, da podatki ne kažejo, da bi bili pred bankrotom, a slišalo se to zagotovo ni, čeprav v tem prepričanju med strokovnjaki nisem bil osamljen. Nekaj se je moralo dogajati v zakulisju.

Kot sem dejal, je kriza izvoznega povpraševanja udarila le v letu 2009. Po tem letu je rast izvoznega povpraševanja znova postala

pozitivna. Rast ni bila zelo visoka, a dovolj, da bi si večina podjetij lahko opomogla. A se to ni zgodilo. Druga vrata, skozi katera je v Slovenijo vstopila svetovna kriza, se še niso zaprla. Zmanjševanje zadolženosti slovenskega podjetniškega sektorja je ob rekordnih številkah v letu 2009 ostalo v letu 2010 še vedno zelo visoko in je v bistvu trajalo vse do leta 2014. To razdolževanje se je še okrepilo prek padanja investicijskega povpraševanja. Brez kreditov pač ni investicij. Čeprav izvozni trg ni bil več problem, so banke radikalno zmanjševale zadolževanje podjetij še naprej in podjetjem niso pomagale, da bi se sama pobrala.

Nekaj reprogramiranj kreditov in nekaj svežega investiranja bi omogočilo, da bi številna podjetja preživela krizni udarec iz leta 2009 in da bi pridno plačevala celo velike obresti. V bistvu bi to bankam koristilo, saj bi po eni strani njihovi krediti slovenskim podjetjem ostali zdravi, po drugi strani pa bi ta podjetja ostala dober partner za banke tudi v prihodnje. Bančne luknje ne bi bilo, banke pa bi se bile sčasoma same sposobne razdolžiti pri tujih investitorjih. Ne pozabimo: konec koncev banke živijo od obresti.

A že od leta 2010 zgodba slovenskega gospodarstva ni tekla tako, kot bi lahko. Banke podjetjem niso pomagale, podjetja pa so to pomoč potrebovala za preživetje, ker so bila visoko zadolžena iz časa pregrevanja gospodarstva. Če bi gospodarska politika v obdobju 2004–2008 preprečila pregrevanje podjetij, bi bile banke bistveno manj pomemben igralec v tej zgodbi. V bistvu so banke naredile podjetja taka, da niso več mogla biti partnerji bank. Tako banke po eni strani podjetjem niso več mogle dajati kreditov, ker so bila podjetja zelo prezadolžena, po drugi strani pa jih niso mogle dajati zato, ker so tujim investitorjem same morale vračati kredite iz obdobja pregrevanja.

3. dejanje: Dogodki iz zakulisja

Vendar je bila ta zagata slovenskih bank, v katero so se ujela prezadolžena slovenska podjetja, le del peklenskega scenarija, ki je tekkel od leta 2010. Dvomim, da je bil kje napisan. A tudi napisane in načrtovane stvari ne tečejo tako gladko, kot je tekla izvedba tega scenarija. Skoraj si ne morem zamisliti, da bi lahko nastal v Sloveniji, saj ni nikomur koristil. Dobro, z njim je kdo dobil ali pa ohranil službo, a nihče pri zdravi pameti ne bi hotel biti soudeleženec takega scenarija.

Skratka, banke so morale vračati kredite, zato so zahtevale poplačila od podjetij, ta pa so bila prezadolžena in nesposobna velikega dezinvestiranja, novih kreditov za obnovo

starih pa tudi ni bilo. Še več, nekdo je moral navdihniti – v glavnem tuje – revizijske hiše, da so premoženje v podjetjih nenadoma začele vrednotiti po tako imenovani likvidacijski vrednosti. V letu 2011 so se revizorji včasih v podjetjih oglasili dvakrat. Najprej so potrdili bilance stanj, ki so imele v pasivah dovolj trajnega kapitala, da bi bilo podjetjem varno dajati kredite. Potem so prišli še enkrat in zahtevali popravke teh bilanc na način, da so podjetja morala razvrednotiti svoje premoženje na raven, ki jo običajno upoštevamo, če gredo podjetja v bankrot in likvidacijo, in s tem zmanjšati trajni kapital. Podjetja so postala kapitalsko neustrezna in neustrezna tudi za najemanje kreditov. Res da so bila podjetja v težavah, a niso še bila pred stečajem in likvidacijami. Ko so razvrednotila premoženja na likvidacijsko vrednost, pa so dobila usoden udarec, s katerim so se spremenila v nesolventna podjetja, vredna stečaja. Banke pa so dobile še en lep razlog, da z njimi niso več mogle poslovati.

V bistvu se je s tem položaj bank strahotno poslabšal, a slovenske banke niso reagirale. Tudi strokovna javnost se ni odzvala. Sam sem pisal in v javnosti opozarjal na ta pojav, a me nihče ni podprl: novi računovodski standardi pač. Moji kolegi na fakulteti so vedeli za problem, a se niso odzvali. Še danes jim to iz zlehtnobe očitam po hodnikih.

Namesto da bi banke podprle sanacijo večjega deleža podjetij, ki so preživela udar v letu 2009, in sodelovale pri njej, so privolile v nova vrednotenja, čez noč ugotovile, da niti normalno delujočih podjetij ne smejo več kreditirati, in v svojih bilancah investicije v ta podjetja prav tako zabeležile po likvidacijski vrednosti. Take banke potem tudi niso bile več sposobne poslovati s tujimi investitorji v naše banke oziroma kreditodajalci. Tudi same so postale nesolventne in se znašle pred bankrotom. V bankah je nastala bančna luknja. A moja zgodba pravi: bančna luknja se je rodila v podjetjih. In kot bomo videli, se tam tudi končuje.

Leta 2012 je bila že popolnoma jasno vidna. Manjkala je le odločitev države, da banke dokapitalizira s sredstvi davkoplačevalcev. Druge rešitve sploh ni bilo več. Pri prepričevanju politikov za to odločitev so jim zlahka pomagali tudi tuji investitorji. Leta 2009 se je namreč sesul del gospodarstva, ki ga je šok krize v tem letu poslal v bankrot ali radikalno znižanje dejavnosti. Tako so se tudi hitro znižali javnofinančni prihodki. Ker je ob tem finančno ministrstvo prav po šolsko hotelo vsaj malo prispevati k ohranjanju rasti z ohranjanjem javnofinančnih odhodkov, se je deficit države hitro radikalno povečal (v letih med 2009 in 2012 za okoli 2

milijardi evrov letno), državni proračun se je moral zadolževati v tujini in leta 2012 je tudi po zaslugi bonitetnih hiš, ki so bile skupaj z revizijskimi hišami del tega orkestra iz ozadja, v svetu postalo jasno, da je zadolževanje in s tem tudi redno delovanje države ogroženo, če ne bo dokapitalizacije bank. Ogrožena je bila solventnost države oziroma državnega proračuna.

V resnici so bonitetne hiše tudi to zgodbo pfiredile. Dolg države se je res povečeval, a dolg podjetij se je ob tem manjšal, skupni bruto zunanji dolg pa se je stabilno vrtil okoli 40 milijard evrov vse do bančne dokapitalizacije. In tako smo v letu 2013 banke dokapitalizirali. Država se je zadolžila za 6 do 7 milijard evrov, dokapitalizirala banke, te pa so vrnile dolgove tujim upnikom. Denarja od dokapitalizacije že od takrat ni več v slovenskih bankah. Podjetja od te dokapitalizacije niso imela niti centa, zato so ob tem propadala, saj banke niso imele niti spodbud niti možnosti, da bi podprle njihovo oživitvev. Takšna podjetja so postala lahek (oziroma cenen) plen za tiste, ki so imeli denar. Teh pa še danes ni v Sloveniji. Bančna luknja se je končala v slovenskih podjetjih, kot se je tam tudi začela.

4. dejanje: ... in živeli smo srečno in zadovoljno do konca dni

Fino je, če imajo pripovedke srečen konec. In tuji bankirji so danes srečni, ker so svoj denar dobili nazaj, vmes pa so pobrali visoke obresti, malo od bank in malo od države. Tuje bonitetne in revizorske hiše so za svojo mukotrpno pomoč pobrale grozne milijone evrov. Slovenske banke so srečne, ker jim ni bilo treba niti migniti s prstom, da so se rešile oklepa podjetij v težavah, in še zaslužile so pri tem. Grdi tajkuni, ki so hoteli postati lastniki slovenskih podjetij, so propadli, kot je v pravljičah prav. Menedžerji v podjetjih so lahko začeli prodajati podjetja in iskati kupce po svetu. Tuji kupci so se veselili zastojarskih nakupov podjetij, saj so bila ta nesolventna in v težavah. Še vedno se veselijo na slabi banki, ki je lahko za 60 odstotkov razvrednotene terjatve prodajala z dobičkom.

Verjetno se veselijo tudi moji kolegi, ki so se hvalili, da so avtorji ideje o slabi banki, čeprav tega danes ne poudarjajo preveč. Kje drugje so slabe terjatve reševale banke same in so se pri tem morale naučiti spoštovati svoje kliente. Veselijo se politiki, ker so v tej zgodbi po njihovem mnenju ves čas junaki, ki so branili Slovenijo. In veselijo se državljani Slovenije, ker so s svojim denarjem in brez pomoči tujine rešili slovensko gospodarstvo raznih trojk, čeprav so jih klicali na pomoč celo domači politiki, in omogočili, da

je slovensko gospodarstvo šele dve leti po dokapitalizaciji bank in po tem, ko je Evropa že zdavnaj rasla, začelo spet rasti. Lahko ne bi nikoli. Lahko bi evropska komisija zahtevala, da se preimenujemo v Severno Grčijo in bi nam danes vladala trojka. Mogoče pa nam v resnici vlada, le da se tega ne zavedamo. A to je že druga pripovedka.

Na denarnem področju smo tedaj začeli plesati zgolj evropski ples. Lahko bi reagirala slovenska davčna politika, ki jo je seveda še vedno vodila tedanja slovenska vlada. A ni, saj je preveč uživala v hitri gospodarski rasti.

Nič kriminalnega ni bilo v tem, le sledenje profitom za hitro rast bančne dejavnosti. Noben bančni direktor ni bil sposoben zaustaviti norije, četudi se je zavedal makroekonomskih posledic. To velja tudi za naše bančne direktorje.

Upravna enota uvaja naročanje

Upravna enota Radovljica obvešča, da je na Oddelku za okolje in prostor zaradi uveljavitve novega **gradbenega zakona**, izjemno povečano število vlog za izdajo gradbenih dovoljenj in uporabnih dovoljenj. Z namenom, da bi omogočili čim hitrejše in nemoteno reševanja zadev, zato uvajajo sistem predhodnega naročanja strank po telefonu ali po elektronski pošti. Hkrati obveščajo, da se je čas reševanja vseh zahtev na delovnem področju prostora za zdaj podaljšal.

28.6.2019 0.00
Portal FinD-INFO

Po novem izplačilo denarnega nadomestila za neizrabljen letni dopust

V času gospodarskega razcveta in posledično povečanega obsega dela delodajalci zaradi realizacije naročil le s težavo omogočijo delavcem izrabo letnega dopusta. Dodatne težave jim povzroča tudi dejstvo, da določenih panožnih delavcev, (npr. v strojništvu, **gradbeništvu**) zaradi velikega povpraševanja primanjkuje na trgu dela. Kakšno sodno varstvo ima torej delavec, ki ni mogel izrabiti vseh odmerjenih dni dopusta?

Slovenska zakonodaja (**Zakon o delovnih razmerjih**) delavcu in delodajalcu omogoča, da se lahko ob prenehanju delovnega razmerja **sporazumeta** o izplačilu neizrabljenega letnega dopusta. Ker zakon ne predvideva podrobnejših meril, so se slednja osnovala v sodni praksi slovenskih sodišč, ki so zavzela stališče, da je delavec do denarnega nadomestila upravičen ko:

- v času trajanja delovnega razmerja poda **vlogo za letni dopust** in jo delodajalec **zavrne**,
- ko delavec zaradi **objektivnih razlogov** (npr. bolniški stalež, smrt...) **nemore izrabiti dopusta do izteka pogodbe**.

V vseh drugih primerih delavcu **ugasneta** tako pravica do plačanega dopusta, kot tudi pravica do denarnega izplačila letnega dopusta.

Stališča sodne prakse slovenskih sodišč pa se bodo v bodoče prav gotovo spremenila oz. dopolnila, saj je Sodišče Evropske Unije (v nadaljevanju Sodišče EU), čigar sodna praksa je za slovenska sodišča obvezujoča, **novembra 2018** določilo primere, v katerih bodo delodajalci v primeru prenehanja delovnega razmerja **morali izplačati denarno nadomestilo**.

Sodba Sodišča EU temelji na dveh primerih iz Nemčije in sicer:

Pri prvem je v okviru usposabljanja za pravne službe v mestu Berlin pripravnik opravljal pripravništvo. Odločil se je, da bo namesto koriščenja letnega dopusta raje zaprosil za denarno nadomestilo ob koncu prenehanja pripravništva, delodajalec pa ga je zavrnil; pri drugem pa je nemška raziskovalna institucija dva meseca pred prenehanjem delovnega razmerja pozvala zaposlenega naj izrabi preostanek dopusta, brez da bi mu naložila, kdaj naj ga izrabi. Zaposleni je izrabil le dva dni, za neizrabljene pa je zaprosil za plačilo, kar pa je delodajalec zavrnil.

Sodišče EU je obrazložilo, da pravo Unije nasprotuje temu, da delavec samodejno izgubi plačani letni dopust, do katerega je bil upravičen na podlagi prava Unije, posledično pa tudi pravico do denarnega nadomestila za neizrabljen dopust **le zato, ker za dopust ni zaprosil pred prenehanjem delovnega razmerja**. Po pojasnilih sodišča, ti pravici lahko ugasneta le, če je delodajalec delavca predtem poučil in mu dejansko omogočil pravočasno izrabiti dopust. Dokazno breme, da je to res storil nosi **delodajalec**. Slednji lahko dokaže, da na primer delavec namerno ni uveljavil pravice do koriščenja letnega dopusta, s čimer delavec izgubi pravico do denarnega nadomestila v primeru prenehanja delovnega razmerja.

Neizrabljen letni dopust bo po novejši sodni praksi potrebno plačati tudi v primeru smrti, saj je sodišče EU na podlagi dveh primerov, prav tako iz Nemčije, objavilo sodbo. V obeh primerih delodajalca nista želela izplačati denarnega nadomestila za neizrabljene dni dopusta pokojnika dedičem. V skladu s pravom EU pravica delavca do plačanega letnega dopusta z njegovo smrtjo ne ugasne, kar pomeni, da lahko **za neizrabljen pokojnikov dopust dediči zahtevajo denarno nadomestilo**. Tudi če nacionalno pravo tako možnost izključuje se bodo lahko dediči v razmerju do delodajalcev sklicevali neposredno na pravo Evropske unije.

Delavec, ki do poteka delovnega razmerja **ni mogel izkoristiti vseh dni dopusta**, bo torej po novi sodbi Sodišča EU, **ne glede na razlog, upravičen do izplačila nadomestila**, tudi če zanj ne zaprosi, razen v primeru, ko bo delodajalec dokazal delavčevo namero, da se izogne koriščenju letnega dopusta zgolj zato, da bi v primeru prenehanja delovnega razmerja prejel denarno nadomestilo.

Oglejte si še druge članke s področja Delovna razmerja

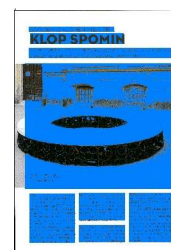
PRIJAVITE SE

Prijavite se z vašim uporabniškim imenom in geslom.

Želite prebrati članek do konca?

Registriraj se in preberi celoten članek brezplačno.

Objavljeno: SPOT svetovanje Koroška, Avtor: David Valič

ZGODBA O KLOPEH IN LJUDEH:

KLOP SPOMIN

Serija avtorskih klopi se v Mariboru uspešno nadaljuje – tako je bila maja predstavljena javnosti že 14., zgodbe pa še nikakor ni konec ...

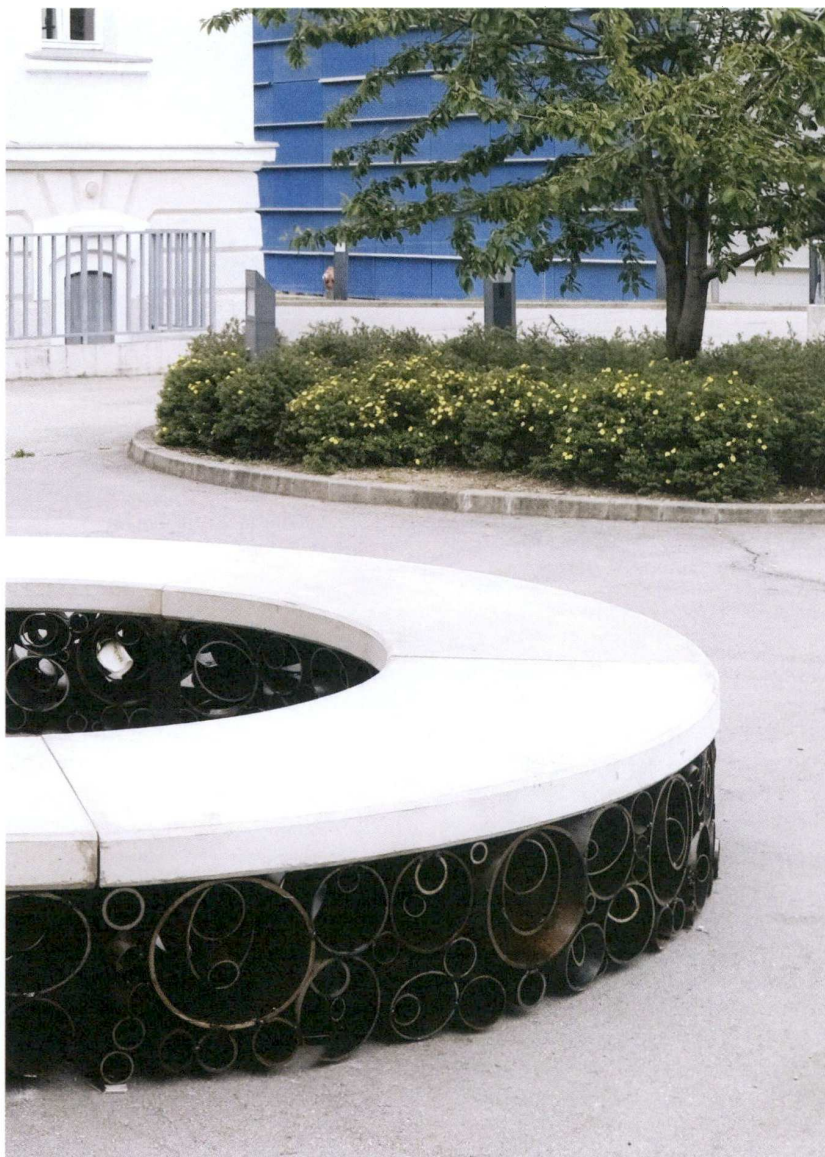
V okviru mednarodnega projekta URBACT je nastala ideja o postavitvi klopi.

POMLADNEGA dne, 21. maja 2019, je pred stavbo bivšega kazensko-popravnega doma KPD v Mariboru zaživela klop SPOMIN, ki je avtorsko delo Maje Žalik, Tjaše Pauko, Lucije Cvejan in Sare Milič, študentk magistrskega programa arhitekture na Fakulteti za **gradbeništvo**, prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru (FGPA). Mentorstvo je prevzel doc. Nande Korpnik, ki je pravkar dobil prestižno nagrado Evropske unije za kulturno dediščino za Paviljon za prezentacijo arheologije v Celju.

Klop je že štirinajsta v nizu klopi kulturno umetniškega društva Zgodba o klopeh in ljudeh. Neprofitna civilno-družbena kulturna organizacija povezuje avtorje unikatnih oblikovanih klopi (arhitekta, kiparje, oblikovalce, slikarje), ki so pripravljeni podariti svoje ustvarjalne ideje mestu Maribor.

Ideja o postavitvi spominske klopi ob stavbi KPD je nastala v okviru mednarodnega evropskega projekta URBACT, v katerem sodeluje Mestna občina Maribor (MOM). Občina je s

FGPA vzpostavila sodelovanje v študijskem letu 2016/17 na projektu URBACT 2nd Chance - Prebujanje spečega velikana: Trajnostna regeneracija objekta KPD, za katerega so študenti v okviru študentskega projekta v koordinaciji izr. prof. dr. Metke Sitar izdelali tri variantne rešitve za oživitve stavbe in območja. Aprila 2018 se je sodelovanje nadaljevalo v URBACT projektu CREATIVE SPIRITS z idejo, da študenti na tem območju oblikujejo umetniško klop. V ta namen je bila na Oddelku za arhitekturo sprejeta od-

|||||

Klop je oblikovana iz dveh delov: podstavek je iz kovinskih cevi, sedežna površina pa iz gladkega betona.

Klop ponazarja prihodnost in začetek oživljanja prostora, kamor je umeščena.

|||||

ločitev za izvedbo arhitekturno oblikovnega natečaja pri seminarju doc. Nandeta Korpnika, univ. dipl. inž. arh. Izmed osmih natečajnih predlogov je bila izbrana idejna rešitev Maje Žalik, Tjaše Pauko, Lucije Cvejan in Sare Milič, ki so se vključile tudi v zahtevne priprave na postavitev klopi, izvedene s finančno podporo MOM in FGPA.

Svoboda ne sme imeti

nikakršnih mej,

čeprav se brez njih sploh ne da hrepeneti

po njej.

N. Crafenauer; Svoboda

Umetniška klop se odziva na stavbo in njeno zgodbo. Njena forma ni naključje. Ponazarja težko zgodovinsko vsebino in žalostno propadanje stavbe ter obenem začetek njenega preporoda. »Speči velikan« se tako danes prebujajo z novimi vsebinami in boljšimi zgodbami.

Klop je oblikovno zasnovana iz dveh delov. Podstavek, izdelan iz ponovno uporabljenih kovinskih cevi različnih dimenzij, simbolizira težo zgodbe stavbe in njeno preteklost, svetla sedežna površina iz gladkega betona pa ponazarja njeno prihodnost in nov začetek oživljanja stavbe ter območja.

»Želimo, da skulptura postane glasilo sprememb in gonilo napredka. Klop je za vsakogar; za počitek, druženje in pogovor«, so povedale avtorice ob otvoritvi klopi. ■

|||||

Klop Spomin

lokacija: dvorišče stavbe Karantena, Pobreška c. 20, Maribor
avtorice: Maja Žalik, Tjaša Pauko, Lucija Cvejan in Sara Milič
mentor: doc. Nandeta Korpnik, univ. dipl. inž. arh.
material: reciklirane kovinske cevi, gladek beton

BESEDILO IN FOTO: CBD GRADBENO IN POSLOVNO PROJEKTIRANJE, D.O.O.

O leseni gradnji je bilo mnogo napisanega, vendar zakoreninjeni stereotipi in pomanjkljivo splošno znanje o lesu preprečujejo večji preboj v panogi. V zadnjem obdobju se v graditeljstvu dogajajo velike spremembe. Les kot gradbeni material se pojavlja v obliki najrazličnejših gradbenih produktov, katerih uporaba pomeni prehod iz klasičnega v trajnostno **gradbeništvo**. Nove tehnologije v leseni masivni gradnji vse bolj izpodrivajo klasično gradnjo iz opeke in betona na področju stanovanjskih in poslovnih objektov ter nudijo povsem nove dimenzije arhitekturnega ustvarjanja, konstruiranja, izvedbe in ne nazadnje tudi prestižnega bivanjskega ugodja.

PRED dobrim desetletjem se je razvila in je po vsem svetu vedno bolj v porastu lesena masivna gradnja iz lesenih križno lepljenih panelov (angl. Cross Laminated Timber = CLT ali tako imenovan križno lepljen = Xlam sistem). Osnovna elementa sta večslojna lesena masivna križno lepljena stena in plošča. Tovrstne konstrukcije zaradi enovitega lesenega masivnega ovoja nudijo izjemno bivalno ugodje. So najbližja alternativa klasični gradnji, saj s polnim masivnim elemen-

tom popolnoma nadomestijo zid v klasični gradnji, vsi drugi sloji izolacije in finalizacije objekta pa se izvedejo na leseno masivno konstrukcijo z zelo enostavnimi in hitrimi postopki pritrdjevanja, kar nudi lesena masivna konstrukcija kot osnova. Prednost objektov, sestavljenih iz lesenih masivnih križno lepljenih sten in plošč, se predvsem odraža v veliki potresni in požarni odpornosti, v veliki svobodi arhitekturnega izražanja in s tem možnostih izvedbe bolj drznih ter zahtevnejših objek-

tov. V stanovanjski in poslovni gradnji ima lesen masivni konstrukcijski sistem prednost pri izvedbi učinkovitega izolacijskega toplotnega ovoja stavbe, saj nudi poleg dobre toplotne izolativnosti tudi velik fazni zamik pri prehodu toplote. To se velikokrat zanemara pri toplotnih izračunih, saj se tovrstne stavbe poleti ne pregrevajo, pozimi pa se prehitro ne ohladijo, čeprav les kot material ne akumulira toplote, kot je to običajno pri bolj masivnih klasičnih materialih, ki so hkrati tudi

veliki toplotni prevodniki. Hkrati ima lesena masivna konstrukcija sposobnost uravnavanja zračne vlage, daje prijeten občutek za bivanje, tudi če ni direktno izpostavljena, vsekakor pa imamo z dodatnimi stopnjami obdelave možnost leseno površino konstrukcije izpostaviti kot notranji ambient. Sodoben design omogoča ob prestižnem bivalnem ugodju tudi številne možnosti končne obdelave, kjer je lahko lesena konstrukcija deloma ali v celoti vidna ter tako ustvari raznolik in zanimiv naravni interior.

Omejitve v lesenih konstrukcijah so vedno manjše. Sodobne tehnologije predelave in lepljenja lesa v večje linijske in ploskovne elemente so pripeljale do tega, da lahko določene zahtevnejše konstrukcije izvedemo lažje, enostavneje in celo stroškovno veliko bolj učinkovito kot s klasičnimi gradbenimi materiali. Tako npr. masivne elemente Xlam CLT povezujemo z inovativnimi kovinskimi spoji, preko katerih zelo dobro računsko obvladujemo obnašanje celotne lesene konstrukcije pri različnih obtežnih vplivih. Na tak način imamo sedaj možnost, da v tehnologiji lesene masivne gradnje gradimo poleg zahtevnejših tudi

večetažne objekte, vključno s stopnišči in dvigalnimi jaški. Ker sta jeklo in les kompatibilna materiala, ju pri optimalni izvedbi velikokrat kombiniramo.

Sistem Xlam oz. CLT je novi način gradnje lesenih »nebotičnikov« ter je najbližja in najboljša alternativa klasični gradnji! A izziv ni več v projektiranju, konstruiranju in izvedbi, saj je tovrstno zanje v Sloveniji na svetovno visoki ravni, temveč je izziv prepričati ljudi, da je lahko lesena masivna gradnja optimalna, traj-

nostna in hkrati prestižna glede na vse druge sodobne in klasične konstrukcijske sisteme gradnje (več o Xlam CLT sistemu na www.cbd.si). ■

CBD gradbeno in poslovno projektiranje, d.o.o.

Lopata 19 g. Celje

Biro: Sojerjeva 3, Ljubljana

info@cbd.si

www.cbd.si

Današnji čas narekuje uporabo **sodobnih trajnostnih materialov** podprtih s kompetentnimi in strokovnimi projektantskimi rešitvami. Tako je **les** ključni trend moderne in ekološke gradnje, s katerim lahko zaradi dosežkov tehnološkega razvoja realiziramo večino arhitekturnih izzivov.

Podjetje CBD je specializirano za projektiranje in izvedbo vseh vrst lesenih konstrukcijskih sistemov. V sodelovanju s proizvajalci križno lepljenih (**Xlam**) lesenih masivnih plošč razvija in izvaja moderne, ekološke, energetske varčne ter potresno varne gradnje tako enodružinskih hiš kot tudi večnadstropnih stavb ter nadgradenj obstoječih objektov.

Značilnost našega dela so vrhunska strokovnost, bogate izkušnje in inovativne rešitve. Zaupajte znanju in izkušnjam ter stopite z nami na pot prihodnosti v lesu.

CBD - vaš partner od ideje do izvedbe

CBD gradbeno in poslovno projektiranje d.o.o.
Lopata 19G, Celje **biro** Sojerjeva 3, Ljubljana
T +386 (0)5 90 47 537 **M** +386 (0)41 842 752
e cbd@cbd.si www.cbd.si

ZAKAJ SO ZA NEKATERE JAVNE INVESTICIJE JAVNI NATEČAJI OBVEZNI?

Besedilo: Jernej Prijon

Javni natečaji so vključeni v sistem javnega naročanja z namenom doseganja višje kakovosti grajenega prostora. Dosledno izvajanje predpisanih natečajnih postopkov in realizacija izbranih najkakovostnejših natečajnih rešitev sta v interesu stroke in hkrati širše družbe. Nekateri javni naročniki se tega zavedajo in izvedejo javni natečaj, tudi kadar zanj ni zakonske obveze. K temu jih zaradi izjemnega pomena izbora kakovostnih rešitev za kompleksna prostorska vprašanja spodbujajo tudi Smernice za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev (Ministrstvo za javno upravo, junij 2016).

Kljub temu pa obstajajo javni naročniki, katerih vodstva so do izvedbe javnega natečaja zadržana, tudi takrat, ko jim izvedbo nedvoumno nalaga zakonodaja. Do neke mere je strah nosilec moči, npr. župana ali vodstva javnega zavoda, človeško razumljiv. Odnos arhitekt – naročnik zahteva veliko sposobnost sodelovanja. Arhitekt, ki bo v odprtem in anonimnem postopku izbire strokovno najprimernejše rešitve izbran za izvedbo projekta, je za javnega naročnika neznanka. Mnogi predstavniki javnih naročnikov to dojemajo kot nevarnost. Običajno je prisoten tudi strah, da bo lojalnost arhitekta strokovni doktrini ali zagovarjanju javnega interesa prevladala nad lojalnostjo naročniku. Ti strahovi so čustveno razumljivi.

A predpostavka demokratične družbe je, da družba sprejema bistveno boljše odločitve, če so te sprejete v preglednih postopkih s sodelovanjem širšega kroga predstavnikov deležnikov. Na primeru investicij v gradnjo to pomeni, da bomo kot družba na dobro zastavljeno prostorsko vprašanje najbolj verjetno izbrali najboljši projekt umestitve investicije v prostor, če bo strokovna žirija v transparentnem postopku pretehtala množico prispelih elaboratov in med anonimnimi predlogi izbrala najboljšega. Arhitekt, ki odda ta elaborat, je z množico predpisov zavezan k temu, da nalogo izvede kar najbolj strokovno, pogodbena določila pa ga obvezujejo k maksimalno korektnemu sodelovanju z javnim naročnikom.

V letu 2016 je začel veljati novi Zakon o javnem

naročanju (ZJN-3), ki je iz stroke o **graditvi** objektov (ZGO-1) prevzel določila o obvezni izvedbi javnih natečajev. V skladu s 100. členom ZJN-3 je k izvedbi javnega natečaja zavezan javni naročnik za javno naročilo projektiranja novih objektov v javni rabi, katerih investicijska vrednost presega 2,5 milijona evrov.

Primer gradnje »Centra odličnosti«, ki ga na območju kampusa Livade v Izoli pripravlja zavod InnoRenew CoE, pomeni resno preizkušnjo zavezanosti naše družbe k spoštovanju načel javnega naročanja na področju gradenj. Načrtovana investicija v dva objekta skupne površine ok. 8.000 m², ki naj bi skupaj z opremo dosegla 20 milijonov evrov, se bo gradila na območju, za katero je bil v letu 2006 izveden javni arhitekturni natečaj, na katerem je zmagal biro Dekleva Gregorič arhitekti (DGA). Kljub začetnemu sodelovanju pri projektu gradnje objektov novoustanovljenega zavoda InnoRenew CoE so bili DGA v oktobru 2017 s strani naročnika obveščeni, da v InnoRenew CoE ne vidijo smisla v prilagajanju na natečajni nagradni zasnovi in da bodo projektiranje objektov zaupali strokovnjakom, ki so jih v ta namen zaposlili na zavodu.

Odločitev o nespoštovanju rezultatov javnega natečaja in zavračanju izvedbe novega naročnik argumentira s trditvijo da naj načrtovana stavba ne bi bila objekt v javni rabi, in zato naj naročnik ne bi bil zavezan k spoštovanju 100. člena ZJN-3. Načrtovana gradnja naj ne bi bila stavba, katere raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem, kot so v ZGO-1 opredeljeni objekti v javni rabi. Čeprav so v objektu načrtovane tri konferenčne dvorane, naročnik trdi, da bo program stavbe namenjen zgolj njegovemu lastnemu znanstvenoraziskovalnemu delu.

Ta odločitev je sporna tako s pravnega kot s strokovnega stališča.

Definicija stavb v javni rabi ni namenjena samo opredelitvi, za katere objekte je treba izvesti javni natečaj. Ravno tako npr. določa, za katere objekte je treba urediti neoviran dostop. Če bi sledili interpretaciji zavoda InnoRenew CoE, za načrtovano gradnjo ne le ni treba izvesti javnega natečaja, zanjo ravno tako ne bi bilo treba zagotoviti neoviranega

dostopa za invalide. Težko si je predstavljati, da bi za tako načrtovano stavbo pridobili gradbeno in uporabno dovoljenje.

Da je ocena naročnika, da načrtovani objekt ne sodi med stavbe v javni rabi, sporna, je znano že vsaj od novembra 2017, ko je bil sprejet **Gradbeni zakon** (GZ), ki nadomešča ZGO-1. Novi zakon opredeljuje objekte v javni rabi s klasifikacijo objektov. Načrtovani objekt sodi med javne objekte klasifikacijskega razreda 126 CC-SI. Da je bila v vlogi za gradbeno dovoljenje uporabljena klasifikacija 1263 CC-SI (med drugim stavbe za znanstvenoraziskovalno delo, raziskovalni laboratoriji), gre sklepati tudi iz tega, da je naročnik v razpisu za gradnjo objekta od izvajalca in vodje del zahteval reference s področja gradnje objektov klasifikacije 1263 CC-SI.

S strokovnega stališča je sporno zavestno nespoštovanje rezultatov izvedenega natečaja oz. izogibanje izvedbi novega javnega natečaja kot predpisanemu postopku izbire projektiranih rešitev. Vodstvo zavoda InnoRenew CoE s tem negira utečeno in zakonjeno kakovostno prakso odločanja družbe o pomembnih prostorskih vprašanjih.

Na osnovi česa lahko zaupamo takemu postopku odločanja glede investiranja javnega denarja v javni prostor? Ne samo da ni bil uporabljen predpisani pregledni postopek izbire rešitve in projektanta, arhitekt, ki je bil izbran brez natečaja in potem zaposlen pri naročniku, nima niti približno enake avtonomije za zagovarjanje strokovnih stališč in javnega interesa, kot jo ima neodvisni strokovnjak, ki ga v postopku javnega natečaja kot družba pooblastimo za načrtovanje investicije.

Če privolimo v samovoljo nosilcev moči, da se odločitve o posegih v prostor sprejemajo zunaj predpisanih postopkov odločanja, se bomo kot družba vrnili v predmoderno obdobje. V tem primeru bodo kakovost našega prostora določale odločitve, sprejete v netransparentnih postopkih, in to s strani posameznikov, katerih vloga in interesi so javnosti neznani. Strokovna in korupcijska tveganja, ki jih tako stanje prinese, so strošek, ki si ga kot družba nočemo in ne moremo privoščiti.

ODPRTA STRAN

Direkcija za vode še ne upravlja nove zapornice

Takoj po obširni otvoritveni proslavi ob koncu gradnje protipoplavnega zadrževalnika (s še dandanes nedelujočo avtomatsko zaporo) na Glinščici iznad Rožne doline sem v svojem prispevku z naslovom Sramota ob krstu avtomatske protipoplavne zapore na Glinščici (Dnevnik, 22. 12. 2018) žal pravilno podvomil v strokovno znanje slovenske gradbene stroke, ki očitno ne obvlada več osnov načrtovanja tovrstnih gradbenih objektov in izvedbe varnih avtomatskih protipoplavnih naprav.

29. junij 2019

29. junij 2019 0:00

Avtomatske protipoplavne naprave zahtevajo namreč energijsko napajanje iz dveh neodvisnih virov. Neposredno po odklopu ali izpadu glavnega napajanja z električno energijo (zaradi mehanskih poškodb, preobremenitev zaradi neurij, udarov strele in tako dalje) se mora običajno avtomatično vklopiti ustrezni zasilni agregat. Izpadi ali motnje delovanja pa morajo nemudoma sprožiti tudi ustrezne alarme in daljinska opozorila.

Takšna oprema je že številna desetletja »stanje tehnike«, zato je predvideno »varčevanje« na račun alternativnega ročnega spuščanja zapornice skrajno neodgovorno in nedopustno. Zaradi dodatne vgradnje nekaj promilov višja končna investicija gotovo ne more opravičiti možnih ogrožanj, posledic in ogromne škode, ki jih bo povzročalo Rožnodolčanom slabo delovanje ali celo nedelovanje take naprave.

Očitno investitor v preteklih mesecih tudi ni bil zmožen kaznovati in prisiliti izvajalcev, da bi pravilno in pravočasno dokončali napravo in jo končno predali v obratovanje. Ali investitor in

izvajalec čakata na »rezultate samodejnega preizkusnega obratovanja« med večjimi poletnimi neurji?

Ta in podobni primeri so sramotne posledice lakajskega mižanja ter gluhonemosti **Inženirske zbornice Slovenije (IZS)**, ki že desetletja iz strahu pred političnimi zamerami z neaktivnostjo daje podporo neupoštevanju smernic in predpisov, škodljivemu, nesmiselnemu ter neustreznemu noveliranju tehnične zakonodaje, dopušča vse hitrejša razvrednotenja in s tem propad strokovnega znanja ter tako aktivno sodeluje predvsem pri uničevanju nekoč zelo uspešne slovenske gradbene stroke.

Nadalje **IZS** strahopetno molči tudi ob hudem zdravstvenem in ekološkem ogrožanju ljubljanske pitne vode pri nedopustni ter škodljivi gradnji kanalizacijskega kanala CO (od Medvod do ljubljanske centralne čistilne naprave) čez ožjo zaščitno cono, pri hudem onesnaženju Blejskega jezera zaradi nepravilne in nestrokovne izvedbe kanalizacije, pri ekoloških onesnaženjih Križne jame, Triglavskih jezer in tako dalje. »Nevarno« strokovno kritiko **IZS** raje previdno prepušča redkim neodvisnim nevladnim organizacijam (na primer Alpe Adria Green) in vedno redkejšim posameznikom s civilnim pogumom.

Franc Maleiner, univ. dipl. inž. kom., Ljubljana